sb. č. 969), kázání (nál. ze dne 23. července 1885, sb. č. 812), odpolední bohoslužba církve katolické po celou dobu svého trvání až do konce požehnání (nál. ze dne 16. července 1886, sb. č. 947).

V případu *a)* zakládá se jednání trestné pohanou učiněnou veřejně nebo před více lidmi (aspoň dvěma) nebo v tiskopisech, rozšířených vyobrazeních nebo spisech nebo snahou zlehčiti učení atd.; v případu *b)* záleží delikt naznačený v urážce, byť i nikoli v tom stupni, jaký předpokládá přestupek urážky na cti; tak ku př. stačí předhůzka neoblíbenosti (nál. ze dne 18. dubna 1891, sb. č. 1426); v případu *c)* stačí nepřístojné chování, které může dáti jiným pohoršení, tudíž může ublížiti náboženskému citu, ku př. dorážení na církevní procesí s hlavou tvrdošíjně neobnaženou (nál. ze dne 23. prosince 1881, sb. č. 399). Stačí ostatně, když pachatel má vědomí, že neslušně se chová, a nepožaduje se, aby zamýšlel dáti pohoršení (nál. ze dne 24. dubna 1885, sb. č. 778, ze dne 30. října 1886, sb. č. 977 a ze dne 19. září 1887, sb. č. 1089). Jednání tato zakládají přirozeně naznačený přečin jen tehdy, nejsou-li zločinem rušení náboženství byvše spáchána v tom úmyslu, by náboženství veřejně bylo zlehčeno.

II. Vojenský tr. zákon (v § 560) a tr. zákon pro Bosnu a Hercegovinu (v § 333) obsahují táž ustanovení.

III. Osnova nového trestního zákona.

Dle § 184 osnovy trestá se vězením od jednoho dne až do jednoho roku pro přečin ten, kdo

1. veřejně pohaní zařízení, učení a obyčeje některé církve nebo náboženské společnosti zákonem uznané nebo předměty jejího kultu,

2. kdo veřejně náboženství zlehčuje,

3. kdo dopustí se pohoršujícího činu na některém předmětu bohoslužbě věnovaném nebo v posvátnosti chovaném nebo ve chrámu neb na jiných místech určených k úkonům bohoslužebným. Urážka sluhy církve nebo náboženské společnosti státem uznané u výkonu bohoslužby tresce se jako přečin vězením od jednoho dne do 6 měsíců nebo pokutou od 1 zl. do 1000 zl., násilnost pak na osobě jeho spáchaná podléhá trestu vězení od 1 dne do 1 roku (§§ 185 a 186). Přestupku se dopouští, kdo prohřeší se pohoršlivým způsobem proti slušnosti ve chrámu nebo na jiných místech určených k dovoleným náboženským schůzkám nebo při jednotlivých bohoslužebných úkonech nebo veřejných pobožnostech a propadá trestu vězení od 6 hodin do 14 dní nebo pokutě od 1 zl. do 80 zl.

Urážka cti.

I. Pojem.

Vnitřní čest jakožto mravní cena osoby nemůže býti útoky jiných poškozena. Trestní právo chrání toliko zevnější úctu, která jednotlivci dle jeho postavení v lidské společnosti přísluší. Trestu podléhá toliko projev neúcty, nikoli též odepření úcty. Rakouský trestní zákon nevytkl vůbec všeobecný pojem urážky cti ani nestanovil povšechné trestní sankce na ni, nýbrž uvádí taxativně jednotlivé případy urážky cti, jež prohlašuje za trestné. Urážky cti, jichž nelze stihati dle trestního zákona, přísluší dle § 1339 o. o. z. před úřady politické (tak zejména urážka v uzavřeném listě na uraženého adresovaném). Rakouský trestní zákon chrání však netoliko čest jednotlivců, nýbrž i rodin, veřejných úřadů nebo jednotlivých orgánů vlády, zákonem uznaných korporací, ano i osob zemřelých (§ 492

tr. z.). I pohana cti těchto osob může býti dle roz. nejv. s. ze dne 1. září 1869 (č. 1299, sb. »Glaser«) trestně stíhána. Ku trestnosti urážky se vyžaduje zlý úmysl, který však záleží již v předvídání výsledku, tedy ve vědomí urážlivého významu činu a není nutný úmysl další t. zv. animus iniuriandi (plen. roz. ze dne 16. listopadu 1882, sb. 1480). Existence tohoto animus iniuriandi jest však pro trestnosť skutku tenkráte rozhodnou, lze-li toliko vyšetřením konečného úmyslu zjistiti, zdali urážka se stala jedině u výkonu nějakého práva. Jako každý trestný skutek, předpokládá totiž i urážka cti bezprávnosť činu. Není tu tudíž trestného činu, pokud jednající měl právo ke skutku předsevzatému jako na př. k oznámení trestného činu, k pohanění uměleckého výkonu, a vůbec k zachování práv a oprávněných zájmů (plen. roz. ze dne 16. listopadu 1882). K trestnosti výtky vytrpěného trestu žádá však zákon výslovně urážlivý úmysl; zde musí tedy animus iniuriandi býti prokázán.

II. Druhy urážky cti.

Trestní zákon uvádí tyto způsoby urážky na cti:

1. Jestliže kdo někomu veřejně nebo před více lidmi

a) nadává;

b) nebo skutkem s ním zle nakládá, nebo

c) hlasitě a aby slyšen byl, mu zlým nakládáním vyhrožuje. Praxe trestá i injurii symbolickou, urážlivou něžnosť a urážlivé projevování domnělého souhlasu (roz. nejv. s. ze dne 8. května 1867, sb. »Glaser« č. 1811). Nadávka pokládá se za hanění a připouští se pak důkaz pravdy, byla-li použita k charakterisování napadeného, jako na př. při výrazech »švindléř, zloděj, padouch«. V některých případech byly nadávky a zlé nakládání, jichž bylo použito v okamžitou odpověď urážek druhé strany, za beztrestné prohlášeny.

Skutek musí býti spáchán veřejně t. j. na přístupném místě nebo před více lidmi. Při nadávkách a vyhrožování není zapotřebí k trestnosti skutku přítomnosti napadeného.

2. Pohana veřejně nebo před více lidmi pronesená (§ 491 tr. z.), záležející v tom, že

a) kdo jiného, ať výslovně nebo známkami na něho se hodícími, aniž by uváděl určité skutečnosti, viní z opovržlivých vlastností neb opovržlivého smýšlení, nebo

b) veřejnému posměchu jej vydává, nebo konečně

c) tuto pohanu dále rozšiřuje (§ 493 tr. z.).

Pachatel jest však beztrestný, prokáže-li k odůvodnění svého činu nečestné skutky napadeného; ovšem přihlíží se tu toliko ke skutkům, jež tu byly již v době pronesené urážky (roz. nejv. s. ze dne 9. června 1882 č. 2001).

3. Neodůvodněné obviňování sdělováním vymyšlených nebo překroucených skutečností. To se může vztahovati

a) na určitý nečestný nebo nemravný čin, kterýž by byl s to napadeného ve veřejném mínění zlehčiti nebo v opovržení uvésti (§ 488 tr. z.), nebo

b) na spáchání nějakého přečinu nebo přestupku.

I křivé obviňování ze zločinu sem náleží, nebylo-li učiněno u vrchnosti samé, ve kterémžto případě jest zločinem utrhání na cti rovněž tak, jako když obviňování toto mohlo zavdati podnět k vrchnostenskému

pátrání. Křivé obviňování musí býti proneseno vůči osobě různé od obviněného (plen. roz. ze dne 16. května 1878, sb. č. 175), což stačí ku trestnosti. Jestliže kdo v tiskopisech, v rozšiřovaných spisech nebo vyobrazeních anebo, aniž by k tomu byl nucen, veřejně někoho křivě obviňuje, podléhá trestu, ač-li neprokáže pravdivosť svého obviňování. Důkaz pravdy jest však vyloučen, chtěl-li by se pachatel odvolávati na takový trestný skutek, který se může trestně stíhati toliko k žádosti osoby třetí. Bezelstnosť neomlouvá a to ani tenkráte, když pachatel musel dotyčnou okolnosť za pravdivou pokládati odchylkou od všeobecné právní zásady, že skutkový omyl omlouvá. Nebylo-li obviňování spácháno tiskem, v rozšiřovaných spisech nebo vyobrazeních, jest obviněný beztrestný již tenkráte, když prokáže skutečnosti, z nichž důvodně mohl míti za to, že obviňování se zakládá na pravdě; zde se tedy vyžaduje bezelstnosť z objektivních fakt vyvozená, nikoliv však, jak někteří zejména Finger se domnívají, průkaz objektivní pravděpodobnosti.

4. Uveřejňování určitých cti se dotýkajících byť i pravdivých skutečností ze života soukromého nebo rodinného (§ 489 tr. z.). Byla-li urážka učiněna v tiskopise, rozšiřovaných spisech nebo vyobrazeních, podléhá pachatel bezpodmínečně trestu; naproti tomu při jiných způsobech uveřejnění jest beztrestný, byl-li k tomu zvláštními okolnostmi donucen. Neprávem žádají tu někteří spisovatelé (na př. Zucker) ještě důkaz pravdy. Takové donucení tu jest na př. odůvodňuje-li se dotyčnými okolnostmi odepření svolení k sňatku (§ 53 o. o. z.) nebo dovolává-li se kdo soudu proti zneužití otcovské moci (§§ 177, 178 o. o. z.), dále při sporech manželských a pod. Činy příčící se trestnímu zákonu nejsou však účastny ochrany § 489, ohledně nich se důkaz pravdy připouští (roz. ze dne 9. března 1887, sb. 1038).

5. Výtky vytrpěného nebo prominutého trestu činí-li se v úmyslu urážlivém, tedy je-li tu zvláštní animus iniuriandi a chová-li se napadený pořádně.

Dále trestá zákon jako urážku cti:

6. Vyjevování tajemství nemocných lékaři, pomocníky ku porodu a porodními bábami (§ 498 tr. z.); sdělují-li se však tajemství nemocných úřadu k jeho dotazu, pak ovšem trestu nepodléhají.

7. Sdělování tajemství nemocných, o nichž lékárník zví z lékařských předpisů (receptů), jiným osobám než úřadu k jeho úřednímu dotazu. Konečně

8. subsumuje rakouská praxe pod § 488 tr. z. jakožto urážku cti i ten případ, prohlašuje-li kdo neprávě o kupci, že zastavil platy, pokládajíc to za křivé obviňování z nečestného činu (roz. ze dne 29. března 1859, sb. »Glaser« č. 907).

III. Nadávka jest vždy přestupkem; ostatní případy urážky cti jsou přečiny, byly-li spáchány tiskem (§ 493 tr. z.) a stihají se vyjímajíc přestupek vyjevování tajemství nemocných toliko k žádosti uraženého (§ 493 tr. ř.) resp. jeho zákonných zástupců. Pokud se týče útoků na česť osob zemřelých, oprávněni jsou k žalobě jeho příbuzní, pozůstalý manžel, zvolitelé, zvolenci a schovanci, poručenci, osoby se zemřelým v přímé linii sešvakřené, sourozenci manžela a manželé sourozenců (§ 495 tr. z.). Tyto osoby mohou též na místě uraženého žalobu podati nebo v ní pokračovati, jestliže útok na česť zesnulého stal se ještě za jeho

života; lhůta ku podání žaloby se počítá v tomto případě od okamžiku smrti uraženého (roz. ze dne 6. listopadu 1891 č. 11353).

IV. Dle zák. ze dne 17. prosince 1862 čl. V. stihají se z úřední moci přestupky a přečiny proti bezpečnosti cti čelící proti oběma sněmovnám říšské rady, sněmu, veřejnému úřadu, císařské armádě, císařskému loďstvu nebo proti samostatnému jejich oddělení. Ku stihání pro urážku armády, válečného loďstva nebo samostatného jich oddělení jest zapotřebí svolení ministra války resp. ministra zemské obrany. Rovněž může státní zástupce podati žalobu pro přečin urážky na cti, z pravidla tedy pro urážky spáchané tiskem, směřující proti veřejnému úředníku nebo sluhovi, vojínu nebo duchovnímu správci vzhledem k úkonům jich povolání; v těchto případech však může i uražený sám žalovati. I tu jest však státní zástupce povinen opatřiti si svolení uraženého, nebo nemohl-li by tento býti slyšen, svolení úřadu jemu nejblíže nadřízeného.

V. Tresty.

Urážka cti záležející v nadávání nebo zlém nakládání podléhá trestu vězení od 3 dnů do 1 měsíce; byla-li urážka spáchána na místě zvláštní vážnosti vyžadujícím nebo lze-li v chování pachatelově spatřovati zúmyslné zlehčování celých tříd nebo stavu občanské společnosti, náboženských společností nebo národností (roz. ze dne 29. března 1889, sb. č. 1267), tresce se tuhým vězením až do 3 měsíců (§ 496 tr. z.), jež tudíž v peněžitou pokutu změniti nelze. Kdo jiného tupí, ve veřejný posměch vydává, jej křivě obviňuje nebo o něm uveřejňuje cti se dotýkající okolnosti ze života soukromého a rodinného, podléhá trestu vězení od 1 do 6 měsíců; byla-li urážka spáchána tiskem vězení od 6 měsíců do 1 roku.

Jako zvláštní přitěžující okolnosti uvádí § 494 tr. z.:

a) Je-li urážka namířena proti hlavě nebo veřejnému zástupci státu se státem císařským v mezinárodním styku stojícího (dle rakouského práva se stihá tento delikt toliko k žalobě soukromé, avšak rakouský vrchní zemský soud prohlásil i objektivní stihání tiskopisu v takovémto případě za přípustné);

b) směřuje-li urážka proti osobě, k níž pachatel byl ve zvláštním závazném poměru nebo vůči které byl povinen úctu zachovati;

c) měla-li urážka pro uraženého za následek újmu neb ohrožení jeho svobody, jeho občanského postavení nebo výdělku nebo uskutečnění jinakých práv.

Výtka odbytého nebo prominutého trestu tresce se vězením od 1 dne do 1 týdne (§ 497 tr. z.). Konečně na vyjevování tajemství nemocných osobami je léčícími jest stanoven trest zápovědi provozování praxe, stalo-li se tak poprvé na 3 měsíce, po druhé na 1 rok a, bylo-li to po třetí, na vždy — ohledně lékárníků pak, je-li pachatel majitelem lékárny nebo provisorem, za každý případ peněžitá pokuta od 5 do 50 zl., je-li pomocníkem, vězením od 1 do 14 dnů, které dle okolností může býti zostřeno.

VI. Osnova nového trestního zákona.

Poněkud jiná jsou ustanovení XIV. hlavy osnovy trestního zákona ř. 1891 poslanecké sněmovně vládou předložené; dle těchto ustanovení má býti trestán pro urážku na cti:

1. Kdo někoho viní z opovržlivých vlastností nebo smýšlení neb okolnosť potvrzuje, kteráž jest s to jiného v opovržení uvésti nebo jej ve veřejném mínění zlehčiti;

2. kdo někoho viní z trestného skutku;

3. kdo nějaké takové obviňování dále rozšiřuje způsobem takovým, že třetí osoba mu může uvěřiti;

4. kdo o soukromém životě jiného činí nebo rozšiřuje sdělení čest jeho poškozující;

5. kdo jinému vytýká vytrpěný trest (§ 212). Nestala-li se taková urážka veřejně, stačí k ospravedlnění bezelstnosť (§ 213). Při urážkách veřejných žádá se k beztrestnosti důkaz pravdy, kterýž se má však připustiti jen tenkráte, je-li zřejmo, že pachatel byl veden úmyslem chrániti oprávněné zájmy soukromé nebo veřejné blaho. Kromě toho jest důkaz pravdy i jinak obmezen. Důkaz pravdy, že uražený se dopustil určitého trestného činu, jest vyloučen, bylo-li pravoplatným rozhodnutím příslušného úřadu trestného vysloveno, že vina uraženého ve příčině onoho trestného činu nebyla prokázána, nebo jestliže trestní řízení pro tento skutek zavedené následkem ustoupení žalobce od stihání zastavením nebo rozsudkem osvobozujícím bylo ukončeno. Důkaz o spáchaném trestném činu lze vésti toliko rozsudkem příslušné instance trestní; jiné průvodní prostředky se připouštějí jenom tenkráte, jestliže trestnosť činu promlčením, smrtí nebo jinakým způsobem pominula. O činech, jež se stihají toliko k návrhu nebo k soukromé žalobě, může býti veden důkaz pravdy jedině právoplatným rozsudkem trestního úřadu. Bylo-li učiněno u příslušného úřadu oznámení o trestném skutku, má se s řízením pro urážku na cti sečkati až do skončení jednání. Ten, kdo soudně jest stihán pro urážku, má v trestním řízení proti uraženému zahájeném práva soukromého účastníka (§ 216).. Avšak i tenkráte, když by urážka jinak byla beztrestná, může pachatel býti trestán, byla-li urážka učiněna způsobem potupným. Ohrožení úvěru a výdělku klade osnova na roveň urážce (§ 218). Druhým hlavním případem urážky jest nadávání (Beschimpfung), jež však blíže určeno není (§ 219).

Urážka stihá se z pravidla toliko k žalobě soukromé, směřuje-li však proti osobě jsoucí ve veřejné službě, proti náboženskému služebníku nebo členu ozbrojené moci týkajíc se jejich postavení, může býti stihání zavedeno i k návrhu úředního jich představeného (§ 222). Pro urážku manželky může i manžel vznésti soukromou obžalobu. Dle osnovy vztahují se tato ustanovení i na skutky dotýkající se památky zemřelého; k žalobě jest tu oprávněn pozůstalý manžel a příbuzní v prvém a druhém stupni (§§ 221 a 223). Retorse t. j. okamžité zodpovědění urážky může býti beztrestná nebo podléhá alespoň trestu mírnějšímu. Veřejná urážka na cti t. j. urážka spáchaná před množstvím lidí, v tiskopise nebo rozšiřovaných spisech nebo vyobrazeních, nebo přibitím anebo vyvěšením jich na místě obecně přístupném, tresce se ve smyslu § 91 č. 2 osnovy vězením až do 1 roku nebo peněžitou pokutou do 2000 zl., nadávka vězením do 3 měsíců nebo peněžitou pokutou do 1000 zl. Měla-li pak urážka škodlivé následky pro majetkové poměry, výdělek nebo zaopatření uraženého, může býti k jeho k návrhu pachatel odsouzen vedle toho ještě k peněžité pokutě ve prospěch uraženého až do 5000 zl. (§ 220).

Z poznámek k osnově trestního zákona č. 210 příl. k sten. prot. poslan. sněmovny, sezení XI. 1891 vychází na jevo, jak jednotlivé vládní návrhy po sobě následující vždy více se přibližovaly právu platnému. Přes to vyskytují se ještě závažné námitky i proti poslední osnově, jež lze následovně shrnouti: Kdežto rak. trestní zákon z r. 1803 a i zákon nyní

platný k němu se pojící — ač ovšem tento již v míře seslabené — v plném rozsahu uznával právo říci pravdu a tím k platnosti dopomohl i hledisku publicistickému, peccata nocentium nota esse et oportere et expedire, obmezuje osnova důkaz pravdy ve dvojím ohledu jednak vylučujíc při urážkách neveřejných důkaz pravdy a nahražujíc jej průkazem bezelstnosti jednak žádajíc při urážkách veřejných průkaz, že pachatel vycházel z úmyslu chrániti oprávněné zájmy soukromé nebo veřejné blaho. Tím činí se rozhodnutí závislým od čistě osobního názoru soudcova o ochraně blaha veřejného a vedle toho též od rozpoložení mysli, úmyslu pachatelova, při jehož vypátrání jest soudce z pravidla odkázán na pouhé domněnky. Spíše by se odporučovalo ustanovení, že urážka musí se vztahovati na okolnosti, jež se stanoviska objektivného a všeobecného pro obecné blaho jsou důležity, ať již pachatel sám směřoval k cíli všeobecně užitečnému čili nic. Hlavní vada osnovy však spočívá v tom, že neliší urážky týkající se života rodinného a že o těchto samostatně nepojednává, jak tomu jest v zákoně nyní platném. Důkaz pravdy měl by se zajisté zásadně ve všech případech připustiti, naproti tomu však o okolnostech ze života soukromého ve vlastním slova smyslu, tedy tam, kde se jedná o rodinné vztahy, měl by býti důkaz pravdy vždy vyloučen. Za to lze pokládati za přednosť osnovy, že ustanovuje trest na sdělení okolností ze soukromého života nejen cti se dotýkajících, nýbrž i pohoršlivých (verletzende Thatsachen), tedy takových, jež urážejí jemnocit. Ovšem měla by takováto sdělení býti trestna jen, stala-li se veřejně, nikoli byla-li učiněna toliko v kruhu domácím. Příkrá jsou ustanovení osnovy, že obviňování mezi čtyřma očima klade se na roveň sdělování osobám jiným, jakož i že ten, komu trestním skutkem bylo ublíženo, nesmí jej pachateli beztrestně vytýkati, jestliže z jakéhokoli důvodu promeškal lhůtu k podání soukromé žaloby.

Aby bylo lze správně posouditi, jaké stanovisko osnova ohledně urážky na cti zaujímá, dlužno přihlédnouti i k jiným případům, jež v osnově jakožto delikty oficiálné v jiných hlavách jsou zařaděny. Tak urážka cizího suveréna, hlavy cizího státu; podmínkou jest vyhláška o případném použití těchto ustanovení v říšském zákoníku a návrh cizího diplomatického zástupce (§ 107). V § 108 se staví urážka vyslance nebo jednatele u císařského dvora ověřeného na roveň jiným urážkám, jež sluší posuzovati dle hlavy XIV., v V. hlavě pak (§ 120) se prohlašuje za trestné, jestliže kdo veřejně, t. j. před davem lidu, v tiskopise, ve spisech nebo vyobrazeních rozšiřovaných nebo na místě obecně přístupném přibitých nebo vyvěsených, haní a tupí vládu, ústavní sbor zastupitelský nebo jeho oddělení nebo výbor, veřejný úřad, ozbrojenou moc nebo část její; urážka ozbrojené moci nebo části její stihá se k žádosti příslušného ministra, ostatní zmíněné případy urážky jsou delikty oficialními. Veřejné, t. j. před davem lidu nebo tiskem spáchané hanění rakouské národnosti, náboženské společnosti ve státě stávající, a některého stavu nebo třídy obyvatelstva prohlašuje § 140, VI. hlava, rovněž za delikt oficialní. Důležito jest konečně ustanovení čl. LL. návrhu úvodního zákona, dle něhož urážky obsahem tiskopisu spáchané nemají býti na dále souzeny soudem porotním, nýbrž soudy nalezacími.

Urážka členů císařského domu.

I. Urážky členů císařského domu dopouští se dle § 64 tr. z. ten, kdo poruší úctu k některému členu císařské rodiny vyjímaje osobu císaře ať urážkou osobní, ústní nebo skutkovou, pohanou učiněnou veřejně nebo